

2

DISSERTATIO
ARISTOTELICAM SUMMI BONI NOTIONEM
EXPONENS.

QUAM
VENIA AMPL. FACULT. PHILOS. UPSAL.

P. P.
MAG. FREDERICUS GEORGIUS AFZELIUS
STIP. REG. CAROLI JOHANNIS

ET

MAURIZ FERDINANDUS ÖSELL
STIP. POSSIETH,
ROSLAGO - UPPLANDI.

IN AUDIT. GUSTAV. DIE VI DECEMBRIS MDCCCXXXVII.

H. P. M. S.

P. II.

U P S A L I A E,
EXCUDEBANT REGIAE ACADEMIAE TYPOGRAPHI.

De Huldaste Föräldrar

af

sonlig vördnad, kärlek och tacksamhet

MAURIZ.

Summa eademque vera scientia ea demum est, quae versatur in cognitione eorum, quae sciri maxime interest ($\tau\alpha\mu\acute{a}n\acute{a}t\acute{a}\epsilon\pi\sigma\eta\tau\acute{a}$), in cognitione, inquam, principiorum et causarum ($\tau\acute{a}\pi\vartheta\tau\acute{a}\kappa\acute{a}\tau\acute{a}\tau\acute{a}\pi\acute{a}$): nam per haec et ex his cetera cognoscuntur, non haec per ea, quae his, quasi materia, quam tractent et in qua versentur, subjecta sunt ($\tau\acute{a}\pi\pi\kappa\acute{a}i\pi\acute{a}$). Omnis autem de caassis principalibus ($\tau\acute{a}\dot{\varepsilon}\dot{\varepsilon}\dot{\alpha}\dot{\omega}\chi\dot{\eta}\dot{\varsigma}\alpha\acute{t}\acute{a}$) quadruplex est quaestio. Unum genus est, quod pertinet ad substantiam ($\alpha\acute{v}\acute{o}i\acute{u}$) et quidditatem ($\tau\acute{o}\tau\acute{i}\dot{\eta}\acute{v}\acute{e}\acute{l}\acute{r}\acute{a}i$): alterum, quod positum est in materia et subjecto ($\dot{\upsilon}\acute{l}\acute{h}\acute{r}$, $\tau\acute{o}\pi\pi\kappa\acute{a}i\pi\acute{e}r\acute{o}r$): tertium, quod versatur in vi motrici ($\dot{\sigma}\dot{\theta}\acute{e}r\acute{v}\dot{\eta}\dot{\alpha}\dot{\omega}\chi\dot{\eta}\dot{\varsigma}\pi\acute{a}$): quartum denique, quod proxime antecedenti est oppositum, absolvitur fine ($\tau\acute{e}\acute{l}\acute{o}s$, $\tau\acute{o}\dot{\alpha}\acute{v}\acute{e}\acute{r}\acute{e}n\acute{e}r$) ac bono ($\tau\acute{o}\dot{\alpha}\dot{\gamma}\dot{\alpha}\dot{\theta}\acute{v}\acute{r}$). Quae quidem quattuor quamvis aequa necessaria sint, de quibus quae siverit is, qui ad veram scientiam sit perventurus, finis tamen cognitionis est summa ($\dot{\alpha}\dot{\rho}\dot{\chi}\dot{\iota}\dot{\omega}\dot{\tau}\acute{a}\dot{\eta}\dot{\tau}\acute{a}\pi\acute{a}$ $\dot{\eta}\dot{\gamma}\dot{\omega}\dot{\alpha}\dot{\iota}\dot{\zeta}\dot{\o}n\acute{a}\dot{\sigma}\acute{a}$ $\dot{\tau}\acute{v}\acute{o}s$ $\dot{\epsilon}\dot{\nu}\acute{e}\acute{k}\acute{e}n\acute{e}v$ $\dot{\epsilon}\dot{\sigma}\acute{t}\acute{v}\acute{e}$ $\dot{\pi}\dot{\rho}\dot{\alpha}\dot{\kappa}\acute{e}\acute{r}\acute{e}v\acute{o}n$ $\dot{\epsilon}\dot{\kappa}\acute{a}\dot{\sigma}\acute{t}\acute{v}\acute{e}$). Namque ad finem, utpote bonum cuiusque ($\tau\acute{o}\dot{\alpha}\dot{\gamma}\dot{\alpha}\dot{\theta}\acute{v}\acute{r}\dot{\epsilon}\dot{\kappa}\acute{a}\dot{\sigma}\acute{t}\acute{v}\acute{e}$), immo, optimum universae naturae ($\tau\acute{o}\dot{\alpha}\dot{\gamma}\dot{\iota}\dot{\sigma}\acute{t}\acute{v}\acute{e}$ $\dot{\epsilon}\dot{\nu}\acute{e}$ $\dot{\tau}\acute{v}\acute{v}\acute{s}\acute{e}\acute{r}\acute{e}i$ $\dot{\pi}\acute{a}\dot{\sigma}\acute{v}\acute{v}\acute{r}\acute{e}$), omnis γένεσις omnisque πρᾶξις omnino tendit 1).

1) Vide Metaphys. I, 2—3. Ed. St. Supervacaneum paenē videtur admovere de opinione ista vulgari, quam parum rationi Aristotelicae constet, quum Aristoteles ipse hoc loco contrarium ejus tueatur. Docet nempe philosophiam in cognitione principiorum praeципue versari. Atqui principia a sensibus sunt remota. Quod vero finem, seu causam finalem, adinbet, quaedam adjungenda videntur. "Απαντά δὲ τὰ νῦν εἰρημένην αἵτια εἰς τίτταρος τρόπους πίπτει τοὺς φανερωτάτους. Τὰ μὲν γάρ στοιχεῖα τῶν συλλαβῶν, καὶ ἡ ὑλὴ τῶν σκηνῶν· καὶ τὸ πῦρ, καὶ ἡ γῆ, καὶ τὰ τοκύτα πάντα, τῶν σωμάτων· καὶ τὰ μέρη τῶν ὄλου, καὶ αἱ ὑποθέσεις τοῦ συμπεριφερόμενος, ἃς τὸ ἐξ οὗ αἵτια ἔσται.

Omnis igitur actio humana, quemadmodum omnia, quaeunque naturâ fiunt et aguntur, suum finem sibi insitum habet, et eum, quippe bonum, assequi tendit. Quum vero

Toutw^o δὲ τὰ μὲν ὡς τὸ ὑποκείμενον, οἷον τὰ μέρη^{*} τὰ δὲ ὡς τὸ τι ἔτυαι, τός τε ὅλον καὶ ἡ σύνθεσις, καὶ τὸ εἶδος. Τὸ δὲ σπέρμα, καὶ ὁ οὐργός, καὶ ὁ βουλεύσας, καὶ ὄλω τὸ ποιοῦν, πάντα ὅφεν ἡ ἀρχὴ τῆς μεταβολῆς ἡ στάσεως. Τὰ δὲ ἄλλα, ὡς τὸ τέλος καὶ ταγαθὸν τῶν ἄλλων. Τὸ γάρ οὖν ἔνεκα, βέλτιστον, καὶ τέλος τῶν ἄλλων ἐθέλαις οἴται. Διαφορέτω δὲ μηδὲν αὐτὸν εἰπεῖν ἡ ἀγαθὸν, ἢ φαινόμενον ἀγαθὸν. ---- Touto (sc. τέλος) δὲ ἕστι τὸ οὖν Σέρας οὐν τοῦ παριστατοῦ ἡ ὑγιεια. Διὸ τὶ γάρ περιπτεῖ; Φυσικόν, οὐ ὑγιεινή, καὶ επόντας οὔτες, οἰόμετα ἀποδεδωκέναι τὸ αἴτιον. Καὶ ὅτα δὴ κινήσαντος ἄλλου μεταξὺ γίνεται τὸν τέλον[†] οὐν τῆς ὑγιειᾶς ἡ ἴσχυσις, ἢ ἡ κάθαρσις. ἢ τὰ Οὐρανικά, ἢ τὰ ὄργανα. Πάντα γάρ τοῦτα τὸν τέλον[‡] Σενάριον. Metaphys. IV, 2. Cfr. Hegel, Vorles. üb. d. Gesch. d. Philos. 2r Th. p. 520: Das Allgemeine ist thätig, bestimmt sich; und der Zweck ist das Sich-selbstbestimmen, was sich realisiert. Phänomenologie des Geistes p. 17 [Berlin 1832], ubi veram Teleologiae Aristotelicæ indolem, quamvis eam intra regionem cogitationis concretam spectat, his paucis gravissimisque verbis exprimit, que non possumus, quin in hunc locum transcribamus: Das Gesagte kan auch so auss gedrückt werden, daß die Vernunft das zweckmäßige Thun ist. Die Erhebung der vermeinten Natur über das mißkannte Denken, und zunächst die Verbannung der äußeren Zweckmäßigkeit hat die Form des Zwecks überhaupt in Misskredit gebracht. Allein, wie auch Aristoteles die Natur als das zweckmäßige Thun bestimmt, der Zweck ist das Unmittelbare, Ruhende, das Unbewegte, welches selbst bewegend ist; so ist es Subjekt. Seine Kraft zu bewegen, abstrakt genommen, ist das Für sich seyn oder die reine Negativität. Das Resultat ist nur darum dasselbe, was der Anfang, weil der Anfang Zweck ist; — oder das Wirkliche ist nur darum dasselbe, was sein Begriff, weil das Unmittelbare als Zweck das Selbst oder die reine Wirklichkeit in ihm selbst hat. Der ausgeführte Zweck oder das daseynde Wirkliche ist Bewegung und entfaltetes Werden; eben diese Unruhe aber ist das Selbst; und jener Unmittelbarkeit und Einfachheit des Anfangs ist es darum gleich, weil es das Resultat, das in sich Zurückgekehrte, — das in sich Zurückgekehrte aber eben das Selbst, und das Selbst die sich auf sich beziehende Gleichheit und Einfachheit ist. — Finis igitur et primum est, a quo proficiuntur, et ultimum, ad quod tendit omnis agitatio.

actio humana multiplex est, finis quoque ejus multiplex esse videtur. Ut autem actionum ea est ratio, ut alia alii subjiciatur, ita finium eadem sit ratio necesse est. Sed id, cui aliquid subjicitur, potius est subjecto: et idcirco superior quisque finis potior est iis, qui ei subjiciuntur. At vero progressio haec necessario est determinata; quod si esset, universa actio humana sine fine progrederetur et irrita proflueret, necesse est. Quod si igitur finis quidam sit universae actionis humanae (*τέλος τῶν πρακτῶν*), talis esse debere videtur, ut is unicus propter se ipse appetatur, et ad eum perpetuâ continuitate referantur et propter eum appetantur omnes reliqui fines. Atqui finis singularum actionum est bonum aliquid: ex quo intelligitur, finem universae actionis humanae esse bonum consummatissimum, id est, **summum bonum** (*ιὸ πάντων ἀκόρταιον τῶν πρακτῶν ἀγαθὸν, τὸ ἄριστον*)²⁾.

II. Esse igitur aliquid summum bonorum necessario constat: quid sit, et quale sit, de eo omne certamen est. In eo omnes fere conveniunt, ut summum bonum nomine beatitudinis nuncupent (*τὴν εὐδαιμονίαν καὶ οἱ πολλοὶ καὶ οἱ*

²⁾ Eth. Nicomach. I, 1; 2, §. 1: *Εἰ δή τε τέλος ἐστι τῶν πρακτῶν, ὁ δὲ αὐτὸς βουλόμενος, τὰ ἄλλα δὲ διὰ τοῦτο, καὶ μὴ πάντα διὰ γέρεος αἴροντας πρόσθιεν γάρ οὔτω γ' εἰς ἀποικον, ὥστ' εἶναι καὶ ματιὰν τὴν ὅροφον· δῆλον ὡς τοῦτο ἦν εἴη τάγαδον, καὶ τὸ ἄριστον.* — Quod adhuc naturae actionem certo fini convenientem, eam inspicere hujus loci non est, et de eâ vide sis Physic. II, 8; quo cum conseras Hegel, Vorles. üb. d. Gesch. d. Philos. pp. 341—349. — Hocce autem summum bonum, quod siuis est universae actionis humanae, esse hominis, videlicet, summum bonum diserte admonet, dicens: *Πρῶτον μὲν οὖν ιδεῖν δέ, ὅτι πάσης ἐπιστήμης καὶ διδάσκαλίου ἐστι τε τέλος, καὶ τοῦτο ἀγαθόν.* Οὐδεμία γάρ οὔτ' ἐπιστημη οὔτε δύναμις ξεκατηνοῦ κακοῦ ἐστι. — — — *Τπέρ ἀγαθοῦ ἄρχ (ὡς ἔοικεν) ἡμῖν λεκτέον, καὶ ὑπὲρ ἀγαθοῦ οὐ τοῦ ἀπλῶς, ἀλλὰ τοῦ ἡμεῖν· οὐ γάρ τοῦ θεῶν ἀγαθοῦ· ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τούτου καὶ ἄλλος λόγος, καὶ ἀλλοτρία ἡ σκέψις.* Magna Moralia I, 1, p. 3. Cfr. Eudem. I, 7. Sed de hac re paullo infra.

γαρίεντες λέγουσι); qui quidem bene vivere (*τὸ εὖ ζῆν*) et bene agere (*τὸ εὖ πράττειν*) idem, ac beatum esse (*τὸ εὐδαιμονεῖν*) existimant. De hac ipsa autem beatitudine, qualis sit, variae diversaeque vigent sententiae. Plerique beatitudinem positam volunt in singulari quodam et Reali bono (*τῷ ἐραγῶν τι καὶ φανερῶν*), idque alii aliter eligunt: sic, aut in perspicientia veri (*τὴν θεωρίαν τὴν περὶ τὴν ἀληθειαν*), aut in virtute (*τὴν ἀρετὴν*), aut in voluptate (*τὴν ἡδονὴν*), aut aliis in alio beatitudinem ponunt; immo quidem saepenumero evenit, ut unus idemque homo sibi ipse non constet, quippe quum aeger sanitatem, pauper divitias expetat. Per pauci vero autumant praeter haec et alia bonorum genera esse bonum quiddam universale et Ideale (*τὸ καθόλου ἀγαθόν*), quod ipsum per se bonum (*τὸ καθ' αὐτὸν ἀγαθόν*) prae dicant: et id in caussâ esse, cur haec bona sint (*ὅτι τοῦδε πᾶσιν αὐτοῖς ἔστι τοῦ εἶναι ἀγαθόν*), et ipsum summum esse bonum ii censem. Quamquam omnes omnium de beatitudine opiniones recensere nimium otiosumque videtur 5).

III. Placet igitur, quoniam omnis quaestiones dubitationes (*ἀπορίαι*) quaedam propriae sunt, (et idcirco sum-

5) Eth. Nicom. I, 4, §. §. 1—3. Cfr. Eth. Eudem. I, 1 fin.; 3 in.; 5 p. 102. — In hoc igitur, nisi omnia nos fallunt, cernimus momentum illud methodi Aristotelice insimum, quod τὸ Φαινόμενον, seu momentum Abstractum, supra dictum est. Proficiscitur nempe a notione summi boni, utpote finis universae actionis humanae, maxime universalis, et enumerat varias de eo diversasque aliorum sententias (*τὰ Φαινόμενα*): quarum quidem complexionem notio nem dicimus beatitudinis abstractam. Quod si rationem quae siveris, cur rem tali modo tractet, et omnium ptimum aliorum placita tam diligenter circumspiciat, ab eo auferes responsum hoc liberale: Ἐχει γάρ οὐκοτος σύνειν τι ποὺς τὴν ἀληθειαν· ήξεώς αγνοήσαντος δεικνυμενη πως περὶ αὐτῶν. — Οὐδετέρους δὲ τούτων εὐλογογ δικαιοτάτους τοὺς ὄλοις, ἀλλ' ἐν γέ τε, η τὰ πλεῖστα κατορθῶν, [Eudem. I, 6; Nicom. I, 8, §. 7]. In his autem quid veri insit, quidve falsi, dubitando investigat.

mum quoque bonum, de quo nunc quaeritur, aliquam in se necessario habet controversiam,) hasce ante expendere sententias; etenim refutatio ejus, quod ambigitur, est probatio oppositi, id est, dubitatio dubitatum negat, negatumque ponit 4). Verum tamen singulas percensere opiniones, quae de summo bono feruntur, operae pretium non est: et ad id, quod intendimus, nobis satis erit, si eas potissimum, quae sint insigniores (*τὰς μάλιστα ἐπιπολαζούσας*), quaeve aliquā ratione niti videantur (*δοκούσας ἔχειν τινὰ λόγον*), in judicium vocaverimus 5).

Omnium igitur primum plerique, (nam sere omnes summum bonum esse singulare quiddam et Reale volunt,) ra-

4) Ἐπεὶ δὲ εἰσὶν ἀπογεις περὶ ἑπάστην πραγμάτειν οἷςδήπει, δῆλον ὅτι καὶ περὶ βίου τοῦ κρατίστου, καὶ ἡών τῆς ἀριστῆς εἰσὶ. Ταῦτα οὖν καλῶς ἔχει τὰς δόξας ἔξτασίσιν. Οἱ γὰρ τῶν ἀυτοφύητούντων ἔθυγχοι, τῶν ἐγκυτιουμένων αὐτοῖς λόγων ἀποδεῖξις εἰσὶν. Eth. Eudem. I, 3 med. His paucis tota de dubitatione disputatio conficitur. Dubitatio unimirum unicuique quaestioni inest, ei his duobus continetur: negatione et positione. Quare dubitationem ita definire licet, ut sit negatio dubitati, negatiq[ue] positio. Negatio igitur finis dubitationis non est, sed ipsa negati positione dubitatio absorbitur. De qua re conferas Prooēniūm, not. 2. — Alterum vero methodi momentum, quod Scepticum appellavimus, his dubitationibus contineri facile appareat.

5) Eth. Nicom. I, 4, §. 4. Cir. Eudem. I, 3: Πάσσας μὲν οὖν τὰς δόξας ἐπισκοπεῖν οὔσας ἔχουσι τινὲς περὶ αὐτῆς, (sc. εὐδαιμονίας), περιέργον. Πολλαὶ γοῦν φαίνεται καὶ τοῖς παιδείσιοις, καὶ τοῖς νάμνουσι καὶ παραφρονοῦσι, περὶ ᾧ ἀν οὐδεὶς νοῦν ἔχων διαπορήσις. Δέονται γάρ οὐ λόγων, ἀλλ' εἰ μὲν ηλικίας ἐν τῷ μεταβάλλοντι, εἰ δὲ πολάτεως ἵττριης ή πολιτικῆς. — — — Όμοιως δὲ ταῦτα οὐδὲ τὰς τῶν πολλῶν (εἰκῇ γάρ λίγουσι σχεδὸν περὶ ἀπάντων, καὶ μάλιστα περὶ ταῦτης) ἐπισκεπτέου δόξας. Ἀτοπον γάρ προσφίέρειν λόγουν τοῖς λόγον μηδὲν δεομένοις, ἀλλὰ πάθοντος. — Tres suā firmitate praecipue insigne inter omnes eminere videntur opiniones: eas dico, quae summum bonum aut in perspicientia veri, aut in virtute, aut in voluptate possum ferunt. Nam haec tria bonorum genera potissimum expetuntur. Vide Eudem. I, 1: Τὸ δὲ εὐδαιμονεῖν, καὶ τὸ Σῆμα μακαρίως καὶ καλῶς, εἴη μὲν τροσὶ μάλιστα, τοῖς εἰς δοκούσιν αρρενωπαῖς. x. T. 2.

tione satis idoneâ (οὐκ ἀλόγως) in eo consentiunt, quod beatitudo sit genus quoddam vitae (βίος). Is enim, qui conservat institutionem vitae constantem, eam certo fini subjectam tenet. Jam vero, quoniam ad vitam beate transigendam tria bonorum genera, (aut perspicientia veri, aut virtus, aut voluptas,) tamquam potissima, praeceteris expetuntur, ex iis totidem vitae genera enasci videntur: unum, genus vitae contemplativum (βίος θεωρητικός), alterum, actuosum (βίος πολιτικός), tertium, voluptarium (βίος ἀπολαυστικός): quorum suus cuique finis est propositus 6). — Voluptarius homo summum bonum in una voluptate ponit. At vero hic, ut mos est vulgi et ineptissimi cujusque hominis, meram expetit corporis voluptatem (τὰς ἡδονὰς τὰς σωματικάς), et id genus vitae, quod iste amplectitur, animalibus rationis expertibus est peculiare (βοσκημάτων βίου προαιρούμενοι), neque homine dignum 7). —

6) Eth. Nicom. I, 5, §. §. 1, 2. Cfr. Eudem. I, 4: Τῶν οὖν εἰς ἀγαγόντων εὑδαιμονικὴν ταττομένων τριῶν οὐτων, τῶν καὶ ποτεροφ (cap. 1.) ὄφεσταν ἀγαγόντων ἀσ μεγίστων, ἀρετῆς καὶ Φρονήσεως καὶ ἡδονῆς, τρεῖς δρώμεν καὶ βίουν οὐτας, οὓς οἱ ἐπ' ἔξουσιας τυγχάνοντες προαιρεῦνται ζῆν ἀκατες, πολιτικόν, φιλοσοφού (θεωρητικόν), ἀπολαυστικόν.

7) Nicom. I, 5, §. 2-3. Cfr. Eudem. I, 5, p. 101-103. Hoc loco eamum voluptatem, in qua perfruenda voluptarius homo versatur, accuratius ita definit, ut sit η περὶ τὰ σωματικά καὶ τὰς ἀπολαυσίας ἡδονή, itemque dicit aliud esse voluntatis genus, cui nomen voluntatis honestae (ἡδονὴν καλήν) imponit; quod quinidem iis continetur voluptatibus, quas aut veri cognitio (τὸ γνώσκειν), aut visus (τὸ βλίσκειν), aut actio cuiuslibet sensus ipsa praeberet (τῶν ἄλλων τις αἰσθήσεων). Hae igitur voluptates dicuntur honestae et homine dignae. Eae e contrario voluntates, quas suppeditat aut dormitio (τὸ καθεύδειν), aut alimentum corporis (τὸ τρόφην), aut sensuum titillatio (τὰ ἀφροδίσια), hominem, utpote alienae, non dedilecent, neque ipsae per se efficiunt, ut vita sit exoptanda. Quod si quis, optioione positā, vitam propter istas voluptates sibi exoptandam putaret, eo ipso probassest, se in nullo posere discrimine, utrum sub conditione pecudis, an homini suississet natus (αὐθέντην διεγέγονεν γενέσθαι Ιηρίον η ἀνθρώπον): quid? quod maius esset, si quis propter solam dormitionis voluptatem vitam sibi exoptandam profiteretur, ne infimum quidem vitae genus, quod plantis peculiare est, sibi fuisse contempnendum.

Actuosus autem vir summum bonum in una virtute ponens id genus vitae sequitur, quod actionibus honestis, sive ex virtute, seu habitu (εξις), profectis, totum continetur (περι τας πράξεις τας καλάς αὗται δ' εἰσίν αἱ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς). At vero licet posse virtutem habere (ἔχειν), etiamsi per totum vitae spatium vel dormias, vel iners sis, et insuper malis calamitatibusque gravissimis obruaris. Eum autem, qui talem agat vitam, nemo beatum numeraverit, nisi qui rationi suae importune insistat. Ex quo efficitur, ut summum bonum in virtute, seu habitu, poni non liceat 8). — Tertium denique vitae genus est id, quod in perspicientia veri versatur, et vir hic contemplativus summum bonum in una veri cognitione (τῷ γνώσκειν) positum vult. At quidem hoc ad eas pertinet scientias, quarum finis est haec ipsa veri

impudenter prodidisset (τὶ γάρ διαφέρει καθεύδοντι μέγερτιν θυμον ἀπὸ τῆς πρύτης ἡμέρας μέχρι τῆς τελευτας ἑταῖροι φίλων χιλιων ή ποσανῶν, η ζῆν συνα Θυτόν);. Ex his autem intellegitur, summum hominis bonum in corporis voluptate, ut voluptarius iste vult, poni non debere. Quamquam de verâ voluptatis indole, et de habitu ejus ad vitam beatam proprius erit disserendi locus, dummodo motio beatitudinis concreta apparuerit. Vide sis Nicom. VII, 11-14; X, 1-5, ubi de voluptate subtilissime disputatur. Id usum ex hac disputatione nunc transscribimus: 'Αλλ' ἐπεὶ οὐχὶ η αὐτὴ, οὐτε φύσις, οὐδὲ ἔξις η ὄριστη, οὐτ' ἐστιν, οὐτε δοκεῖ, οὐδὲ οὐδοντή διάκουσι τὴν αὐτὴν παντες' - - - - - Αλλ' εἰλήφασι γε τὴν τοῦ ὄντος κληρονομίαν αἱ σωματικαὶ ξέδοναι, διὸ τὸ πλειστάκι τε παραβάλλειν εἰς αὐτὰς, καὶ πάντας μετέχειν αὐτῶν· διὸ τὸ μόνας οὖν γνωρίμους εἶναι, ταῦτα μόνας οἴονται εἶναι.

I. c VII, 13, § 6.

8) Nicom. I, 5, §. 4-6. Cfr. Nicom. I, 8, §. 9; X, 6, §. 2: Εἴπομε, δέ, οὐτε οὐκ ἔστιν ἔξις· καὶ γὰρ τῷ καθεύδοντι, διὰ βίου ὑπάρχοι ἂν, φυτοῖς ξέντε βίον, καὶ τῷ δυστυχοῦντι τὰ μέγιστα. Eudem. II, 1, p. 312: "Ἐτι δὲ ἔπειτοι τῆς ἀρετῆς, διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ ἴγνωμα τῶν ἔργων. Καὶ στεφανοῦνται οἱ νικῶντες, ἀλλ' οὐχὶ οἱ δυνάμεις νικῶν, μηδὲ νικῶντες δέ· καὶ τὸ καὶ γενὲ τῶν ἔργων ὄποιος τις θετιν." Omnis igitur virtutis laus in ipsa actione consistit. Verum hauc rem diligentius excutere hujus loci non est, et suo loco eam pertractabimus.

perspicientia (*τοῦτο δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἐπιστημῶν συμβαίνει, μὲν θεωρητικῶν*): iis vero disciplinis, quae in usu versantur et activae sunt, diversus a sola cognitione finis est propositus (*τὸν δὲ ποιετικῶν ἐπιστημῶν ἔτερον τὸ τέλος τῆς γνώσεως*). Nam, ut de virtute dicam, quamvis pulcherrima sit honesti cognitio, non tam quaeritur, quae sit virtus, quam ex quibus enascatur (*οὐ τὸ εἰδέναι τιμωτάτον τὸ ἔστιν, ἀλλὰ τὸ γνώσκειν ἐκ τίνον ἔστιν*): id est, non cognitio, sed usura virtutis est finis (*τὸ τέλος ἔστιν οὐ γνώσις, ἀλλὰ πρᾶξις*) 9).

9) Nicom. I, 5, §. 7. Cfr. Eudem. I, 5 p. 103—4, ubi Socratem in eo reprehendit, quod cognitionem virtutis esse summam statuerit (*τὸ τέλος τὸ γνώσκειν τὴν ἀρετὴν*), vel potius, quod omnem virtutem esse scientiam judicaverit (*ἐπιστήμας εἶναι πάσας τὰς ἀρετάς*): hoc enim posito, cognitio est finis. Quod quidem placitum Socratis resellit verissimamque argumentationem: *Τοῦτο δὲ ζητεῖν εἶναι αδύνατον. Αἴ γάρ ἐπιστήμαι πάσαι πετά λόγου· λόγος δὲ ἐν τῷ διανοητικῷ τῆς φυκῆς γίνεται μόνος. Γίνοται οὖν αἱ ἀρεταὶ πάσαι καὶ αἰτῶν. ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς φυκῆς μορίῳ, συμβαίνει οὖν αὐτῷ ἐπιστήμας ποιῶνται τὰς ἀρετὰς ἀναγεῖν τὸ ἄλογον μέρος τῆς φυκῆς.* *Τοῦτο δὲ ποιῶν, ἀναρτεῖ καὶ παῖδες καὶ θῆσος.* [Magna Moralia, I, 1 p. 2.] Quod si virtus scientia non est, neque cognitio virtutis est summa. Sed de notione virtutis Aristotelica alio loco erit dicendum, et de hac veri perspicientia, quatenus, in ea beatitudo ponatur, infra disputabimus. Id tantum ex his intelligitur, quod summum bonum in sola veri cognitione ponit non licet.

Quod ad cetera adtinet bona, quae huic generi, quod Reale supra diximus, subsunt, ea paene innumerabilia sunt. Sed ad ea brevis erit disceptatio nostra. Nam plerique sua tenuitate ipsa produnt finem in iis non esse positum (*τὸ ἀτέλειον*). Sic honor (*τιμὴ*) a nonnullis expeditur, tamquam is esset finis vitae actusae. At vero honor bonum esse videtur eo, quod nunc quaeritur, volubilis (*ἐπικολασίστερον*), quippe quod non tam sit in potestate ejus, qui honore afficitur, quam qui honorem ei habet (*ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον οὐ ἐν τῷ τιμωμένῳ*). Summum autem omnium bonorum necessario sit quiddam proprium (*οἰκεῖον*), ac fixum et stabile (*δυσαφείρετον*). Ceteroquin hi honorem virtutis nomine (*ἐπ' ἀρετῇ*) consequantur: ex quo intelligitur, virtutem ab iis ipsis honore potiorem haberi (*οὐ ἀρετὴ κρείττων*). De virtute autem, quā verus est finis vitae actusae, sitne ea sumnum bonum, annon, nuperrime disputavimus. [Vid. Nicom. I, 5, §. 4, 5.] In opulentia (*πλούσιος*) denique sumnum bonum non esse positum, quod qui-